

Hoe zeldzaam is *Berginus tamarisci* (Coleoptera: Mycetophagidae)?

Willy Troukens

Samenvatting. *B. tamarisci* Wollaston, 1854 is oorspronkelijk een kevertje uit het Middellandse Zeegebied, Noord-Afrika en het Nabije Oosten. Omstreeks de eeuwwisseling verscheen hij ook in Centraal Europa en in de Benelux. De imago's vindt men op bomen, struiken, bloemen en 's winters o. a. in sparkegels. In de Benelux is *B. tamarisci* nu bekend van 20 lokaliteiten.

Abstract. *B. tamarisci* Wollaston, 1854 is an indigenous little beetle in the Mediterranean region, North Africa and in the Near East. At the turn of the century new populations were established in Central Europe and in the Benelux countries. The adults are found on trees, bushes, flowers, and during the winter among others in fir-cones. Until now this species has been captured in 20 localities in the Benelux.

Résumé. *B. tamarisci* Wollaston, 1854 est un petit coléoptère, originaire de la région méditerranéenne, l'Afrique du Nord et le Proche-Orient. Au tournant du siècle des nouvelles populations se sont établies en Europe Centrale et en Bénélux. Les imagos vivent sur les arbres, les buissons, les fleurs, et en hiver entre autre dans les pommes d'épicéa. En ce moment l'espèce est capturée en Bénélux dans 20 localités.

Key words: *Berginus tamarisci* – faunistics – Benelux – Europe.

Troukens W.: Ninoofsesteenweg 782/8, B-1070 Anderlecht, Belgium. willy.troukens@gmail.com

Inleiding

Berginus tamarisci Wollaston, 1854 werd in België voor het eerst ontdekt door Luc Crevecoeur nabij Tongeren (LI) in mei 2012. Het kevertje zat in een bodemval die geplaatst was in een boomholte van een es (*Fraxinus*). Dit minuscule insect van 1,5 à 1,7 mm grootte behoort tot de familie van de boomzwamkevers (Mycetophagidae) maar verschilt duidelijk van de andere vertegenwoordigers van deze familie (Fig. 1). De sprieten tellen slechts 2 verdikte eindleden en het halsschild is merkkelijk smaller dan dat van andere Mycetophagidae.

Fig. 1. *Berginus tamarisci* Wollaston, 1854, Roux (HA), 11.iii.2019, leg. David Ignace. © David Ignace.

Verspreiding

B. tamarisci is oorspronkelijk een soort uit het Middellandse Zeegebied, Noord-Afrika en het Nabije Oosten (Vára *et al.* 2017: 379–381). Omstreeks de eeuwwisseling verscheen hij ook in Centraal Europa. Soms wordt hij ook in Noord- en Oost-Europa gesignaleerd maar meestal betreft het dan eenmalige of geïsoleerde vangsten. Zo werd in Zweden, te Tofteryd (provincie Småland), in 1986 1 ex. aangetroffen in een raamval, maar dit bleef tot nu toe de enige vondst in Scandinavië (Henrik Wallin, pers. med.). Van Hongarije is eveneens een eenmalige vangst bekend, nl. te Bátaapáti (provincie Tolna), 15.vii.2004 1 ex. in een loofbos met eiken (*Quercus*) en linden (*Tilia*) (Merkle 2006: 19–36). Vára *et al.* (2017: 379–381) melden eveneens een geïsoleerde vondst in Tsjechië, nl. te Havaraníky (Zuid-Moravië), 22.ix.2016 1 ex. onder schors van een dennenstronk (*Pinus*). Ook in Neder-Oostenrijk werd *B. tamarisci* al opgemerkt. Rudolf Schuh kon te Schönau an der Donau (nabij Wien) op 28.vi.2013 aldaar 1 vliegend exemplaar vangen (Jäch *et al.* 2013: 283–292). Verder oostwaarts, in Oekraïne, werden op 15.xii.2017 ook voor het eerst 2 ex. verzameld nabij de Zwarte Zee te Mykolaiv (Kovalev 2017: 1).

In onze buurlanden is *B. tamarisci* na twee decennia al min of meer ingeburgerd. In Duitsland werd hij voor het eerst opgemerkt in 1995 te Grijfheim (Baden-Württemberg) en verspreidde zich daarna over de meeste deelstaten (Matern 2004: 14–16). In Frankrijk is hij nu overal aan te treffen. In het noordoosten, in de Elzas, werd hij voor het eerst ontdekt te Boofzfeld in 1999 (Matern 2004: 14–16; Drumont *et al.* 2018: 149–153). *B. tamarisci* bereikte ook al Groot-Brittannië. Op 11.xi.2007 vond A. J. Allen te Brooklands (Surrey) 2 ex. bij het afkloppen van zwarte dennen (*Pinus nigra*). Het jaar daarop, op 11.vi.2008, verzamelde Tom Harrison opnieuw een aantal exemplaren in hetzelfde gebied (Allen & Booth 2008: 205–206). In het kader van een inventarisatie, in opdracht van de Plantenziektenkundige Dienst te Wageningen, kon Theodoor Heijerman in Nederland tussen 2014 en 2019 in het totaal 19 exemplaren verzamelen van 10

vindplaatsen. De eerste vangsten werden genoteerd tussen 25.vi.2014 en 15.vii.2014 in Nederlands Limburg te Belfeld, Grubbenvorst, Hoensbroek en Venlo. Dit gebeurde met behulp van azijnzuurvallen in biotopen met dennen (*Pinus*) en dood hout (Heijerman *et al.* 2014: 7). Daarna werden nog exemplaren verzameld te Tiel (GE), 2018 en 2019; Winterswijk (NB), 2019; Valkenswaard (NB), 2019; Etten-Leur (NB), 2019; Hegelsom (LI), 2019 en Echt (LI), 2019 (Theodoor Heijerman, pers. med.). Ook op Waarneming.nl verschenen nog enkele meldingen: Eindhoven (NB), 29.v.2017 1 ex. (leg. Tim Faasen), en Wellerlooi (LI), 18.v.2019 1 ex. (leg. Marcel & Brian Pater). In het Groothertogdom Luxemburg is de soort eveneens bekend. Murat (2013: 77) meldt een eerste vangst op 16.vi.2008 in het bosreservaat "Grouf" nabij Schengen.

In België blijkt *B. tamarisci* zich sinds 2012 al flink verspreid te hebben. Wij verzamelden 35 gegevens, afkomstig van 10 lokaliteiten, met name: Tongeren (LI), 2012; Riemst (LI), 2016; Dalhem (LG), 2017; Oudergem (BHG), 2017; Deurne (AN), 2019 en 2020; Anderlecht (BHG), 2019; Roux (HA), 2019; Havré (HA), 2019, Merendree (OV), 2019 en Courcelles (HA), 2020 (Fig. 2).

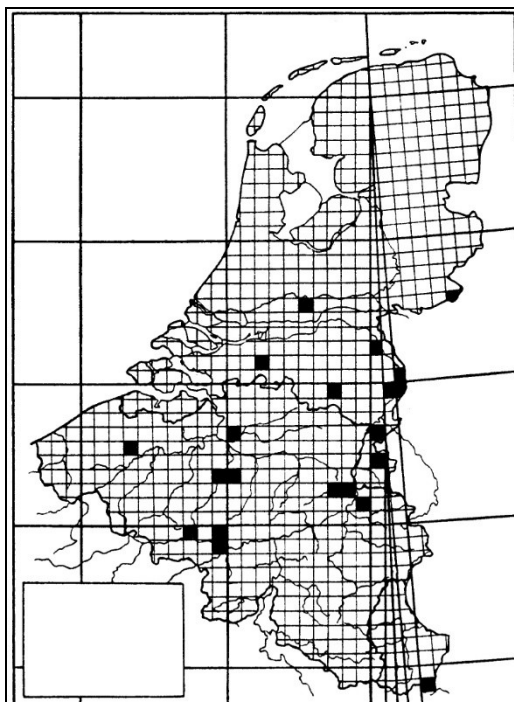

Fig. 2. Vindplaatsen van *Berginus tamarisci* Wollaston, 1854 in de Benelux.

Op zoek naar *B. tamarisci*

De imago's van *B. tamarisci* zijn actief van april tot oktober en worden verzameld met allerlei hulpmiddelen, o. a. met het klopscherm, het sleepnet, bodemvallen en door het uitzeven van bodemstrooisel. Zij zijn aan te treffen op diverse loof- en naaldbomen, dikwijls in afgestorven takken en in houtmool (Matern 2004: 14–16). Er werden imago's gevonden op es (*Fraxinus*) door Luc Crevecoeur (pers. med.) en op vogelkers (*Prunus* sp.) door Maurice Delwaide (pers. med.). Matern (2004: 14–16) vermeldt ook populier (*Populus*), naaldbout (*Pinus*), zoete kers (*Prunus avium*) en peer (*Pyrus communis*). Dat de imago's ook bloemen bezoeken en stuifmeel vreten

blijkt uit waarnemingen in het buitenland. In Menton (Zuid-Frankrijk) werden de kevertjes ontdekt op de bloemen van een palmboom (*Chamaerops* sp.) (Drumont *et al.* 2018: 149–153). In Tjechië verzamelde R. Stejskal in juni 2017 5 ex. in zijn tuin op bloemen van wijndruif (*Vitis vinifera*) en van *Spiraea* sp. (Vára *et al.* 2017: 37–381). Andere auteurs vermelden ook lindebloesems (*Tilia*) en bloemen van *Clematis* en *Rhododendron* (Matern 2004: 14–16). Wie de kevertjes in lente en zomer wil ontdekken zal dus allerlei bloemen moeten gaan afzoeken, liefst met een grote loep.

In de herfst zoeken de imago's een schuilplaats om te overwinteren. Tijdens het koude seizoen werden in België al kevertjes gevonden door het uitzeven van bodemstrooisel zoals te Havré (HA), 16.xi.2019, 1 ex. (leg. David Ignace) en onder de schors van een es (*Fraxinus*) te Roux (HA), 11.iii.2019, 1 ex. (leg. David Ignace). Heel opmerkelijk was de waarneming van Guido Bonamie. Deze entomoloog vond in de nazomer van 2019 te Merendree (OV) 6 ex. in de bolsters van hazelnoten, meer bepaald tussen de noot en de bolster. Ikzelf ontdekte op 30.x.2019 mijn eerste *tamarisci* te Anderlecht (BHG) in een zaaddoosje van welriekende tabak (*Nicotiana affinis*). Volgens Andreas Haselböck (2019: 1) zouden de imago's ook graag overwinteren in de kegels van naaldbomen. Omdat naast de welriekende tabak een oude fijnspar (*Picea abies*) staat, verzamelde ik daar een 50-tal afgevallen sparkegels. Door de kegels in een grote plastic fles te leggen, en het geheel boven een warme radiator te zetten, zag ik na een uur de minuscule beestjes al naar boven kruipen. Het waren inderdaad *tamarisci*'s. Ik verzamelde er in het totaal 13. Sparren blijken voor *tamarisci*'s een ware aantrekkingsbron te vormen. Op 14.iii.2020 kon David Ignace in zijn tuin te Courcelles (HA), onder een oude spar, 18 *tamarisci*'s verzamelen met het klopscherm, en dat op minder dan 3 minuten tijd. Blijkbaar is dit expansief kevertje niet meer zo zeldzaam als algemeen wordt gedacht.

Over de levenswijze van *B. tamarisci* en de ontwikkeling van de larven is nog niet veel gepubliceerd. Matern (2004: 14–16) verzamelde in juni 2004 een 20-tal oude eikengallen van de galwesp, *Biorhiza pallida*, waaruit in september 2004 2 imago's slopen. In april 2005 verzamelde hij in de Provence (Zuid-Frankrijk) essengallen, veroorzaakt door de galmijt, *Aceria fraxinivora*, en ook uit deze gallen slopen een aantal imago's. Men weet nog niet zeker waarmee de larven zich voeden, maar Matern (2004: 14–16) vermoedt dat het schimmels zouden kunnen zijn, net zoals dit het geval is bij de meeste Mycetophagidae.

Besluit

B. tamarisci is oorspronkelijk een kevertje uit het Middellandse Zeegebied. Sinds de eeuwwisseling is hij ook Centraal Europa gaan koloniseren. In Noord- en Oost-Europa blijft zijn aanwezigheid beperkt tot enkele geïsoleerde vangsten. In de Benelux is zijn aanwezigheid nu aangetoond in 20 lokaliteiten. Het feit dat de imago's bloemen bezoeken zou erop kunnen wijzen dat ze een rol spelen bij de bestuiving van bomen en struiken. Omwille

van zijn minuscule formaat wordt aan *B. tamarisci* weinig aandacht besteed. Alleen sterk gemotiveerde keverliefhebbers gaan ervoor op speurtocht.

Dankwoord

Informatie en gegevens voor dit artikel werden mij vriendelijk bezorgd door de volgende personen: Guido Bonamie (Nevele-Merendree), Luc Crevecoeur (Genk),

Maurice Delwaide (Liège), Alain Drumont (KBIN, Brussel), Theodoor Heijerman (Wageningen, NL), David Ignace (Courcelles), Marc Lodewijckx (Stabroek), Hugo Raemdonck (Ganshoren), Barend van Maanen (Roermond, NL) en Henrik Wallin (Uppsala, Zweden). De bijzonder geslaagde foto werd gemaakt door David Ignace. Aan allen hartelijk dank!

Bibliografie

- Allen A. J. & Booth R. G. 2008. *Berginus tamarisci* Wollaston, 1854 (Mycetophagidae) in Surrey – new to Britain. — *The Coleopterist* **17**(3): 205–206.
- Drumont A., Bouyon H., Crevecoeur L., Dahan L., Delwaide M., Raemdonck H. & Rose O. 2018. Note sur la présence de *Berginus tamarisci* Wollaston, 1854 en Belgique (Insecta: Coleoptera: Mycetophagidae). — *Bulletin S.R.B.E./K.B.V.E.* **158**: 149–153.
- Haselböck A. 2019. *Berginus tamarisci* Wollaston, 1854. — www.naturspaziergang.de [bezocht 23.i.2020].
- Heijerman T., Noordijk J., Keijl G. O. & Smit J. T. 2015. *Monochamus-monitoring 2014 – met een vergelijking van twee vangstmethoden*. — EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden, 39 pp.
- Jäch M. A., Brojer M., Schuh R., Holzer E., Plonski I. S., Mehlmauer O., Eckelt A. & Gebhardt H. 2013. Bemerkenwerte Käferfunde aus Österreich (XIX) (Coleoptera). — *Koleopterologische Rundschau* (Wien) **83**: 283–292.
- Kovalev A. 2017. *Berginus tamarisci* Wollaston, 1854 (Coleoptera: Mycetophagidae). — *Ukrainian Biodiversity information Network (UkrBIN)*. <http://www.ukrbn.com> [bezocht 23.i.2020].
- Matern H.-D. 2004. *Thoracophorus corticinus* Motsch., 1837 und *Berginus tamarisci* Woll., 1854 – neu für die Rheinprovinz (Col. Staphylinidae, Mycetophagidae). — *Mitteilungen der Arbeitsgemeinschaft Rheinischer Koleopterologen* (Bonn) **14**(1–2): 14–16.
- Merkle O. 2006. New beetle species in the Hungarian fauna (Coleoptera). — *Folia Entomologica Hungarica* **67**: 19–36.
- Murat D. 2013. Naturwaldreservate in Luxemburg. Zoologische und botanische Untersuchungen “Grouf” 2007-2011. — *Naturverwaltung Luxemburg* **10**: 1–282.
- Vára J. C., Kraus Z. & Škorpik M. 2017. – Faunistic records from the Czech Republic, 432. — *Klapalekiana* **53**: 379–381.
- Waarnemingen.be. [bezocht 23.i.2020].
- Waarneming.nl. [bezocht 23.i.2020].